

Povijest zakona o celibatu.

Osim naravi ovoga zakona i razloga, poradi kojih je uveden, važno je znati i za povijesnički razvoj celibata. Nema dvojbe, da je sam Gospodin Isus Hrist prvi dao inicijativu, prvi impuls za ovu uredbu. Njegova božan. nauka o sv. čistoći, kako je zabilježena u sv. evanđelju po Mateju 19, 10 i sl. »... sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere, capiat«, pa Njegovo djevičansko rođenje, kako svjedoči sv. Luka 1, 26 i sl. i sv. Matej 1, 18 i sl. i Njegov djevičanski život; — sve to ostavilo je trajan utisak u srcima mnogih i mnogih, pa u ono prvo vrijeme nena. kr. ljive gorljivosti i revnosti prvih kršćana slijedili su mnogi od njih dobrovoljno primjer Hristov i njegov savjet. Među prvima bio je sv. Pavao Apostol, koji je sa svom pripravnošću i dobrovoljno pošao tragom Hristovim, i budući sam uvjeren o tom, da je odabrao najbolji i najsavršeniji put u život vječni, i druge je na to nagovarao vanrednom rječitosti, kako je to samo on umio. Njegova nauka sadržana je u prvom Listu Korinćanina pogl. 7.: »Volo enim omnes vos esse sicut meipsum«, i opet »De virginibus praeceptum Domini non habeo, consilium autem do... Existimo ... quoniam bonum est homini sic esse... Et mulier innumpta et virgo cogitat quae Dei sunt, ut sit sancta corpore et spiritu ... qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, et hoc indicavit in corde suo conservare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit; et qui non iungit, melius facit... Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem quod et ego spiritum Dei habeam.«

Ako su pak primjer Hristov i nauka djelovali silno na kršćanski laikat, to valja uzeti, da je ovo dvoje (primjer i nauka) još silnije djelovalo na kler, na one naime muževe, koji su po službi i zanimanju svojemu bili Hristu i Apostolima najbliži. Ne smijemo ipak tvrditi, da se je u ono prvo vrijeme kršćanstva oženjene ljude isključivalo iz klera. U ono naime doba bio je u rimskom carstvu drž. zakonom (lex Julia ex a. 736. i lex Papja Poppea ex a. 762. a. U. c.) zabranjen celibat, pa je bilo veoma teško samo neoženjene primati među kler. Koji su kršćansku vjeru poprimili, bili su većinom odrasli ljudi i već oženjeni. Zahtijevalo se je ipak, kako razabiremo iz poslanice sv. Pavla Timoteju: »oportet episcopum

esse unius uxoris virum«, da biskupi, svećenici i djakoni, ako su već oženjeni, ne budu b'gami, a još manje trigami, t. j. da su samo jednoč oženjeni bili. Dosljedno ako im je žena međutim umrla, nijesu smjeli po drugi put se ženiti. A koji su bili prije ženidbe zarečeni, nisu smjeli poslije redjenja ženidbe sklopiti; ako li bi je ipak sklopili, smatrala se je ženidba valjanom, ali oženjeni njesu smjeli obavljati svetu službu. Takova disciplina postojala je za prva tri vijeka, kako svjedoči sinod u Ancyri obdržavan god. 314. u kan. 10. (c. 8. D. XXVIII.). Međutim hvalevrijednim običajem nastala je praksa, da su oni, koji su oženjeni primili više svete redove po savjetu sv. Pavla i po primjeru apostola uzdržavali se od svojih žena i živjeli čisto. Prema tomu može se kazati, da je celibat institucija apostolska t. j. uredba, koja potječe iz naj-davnijih vremena, kad su još živjeli sv. apostoli. Ali dokaza barem sigurnih i peremptornih nema za to, kao da su već apostoli općenitim zakonom izričito zabranili oženjenim svećenima njihovu zakonito sklopljenu ženidbu te im strogo naložili, da se od nje uzdržavaju.

Između najstarijih pisanih dokumenata o celibatu svećenstva od najvećega je ugleda poslanica Pape Siricija, koji je upravljao Crkvom od god. 384.—399. Ovu je poslanicu upravio Siricije na Himerija, biskupa u Tarasku 10. veljače god. 385. U toj poslanici govori Papa najprije o primatu, o krštavanju po hereticima, a na trećem mjestu je govor o celibatu. »Veniamus nunc ad sacratissimos ordines clericorum, quos in venerandae religionis iniuriam ita per vestras provincias (u Galiji) calcatos atque confusos... reperimus, ut Jeremiae nobis voce dicendam sit: Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrimarum? et flebo populum hunc die ac nocte (Jer. 9, 1)... Plurimos enim sacerdotes Christi atque levitas, post longa consecrationis suae tempora, tam de coniugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, et crimen suum hac praescriptione defendere, quia in Veteri Testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas esse attributa.

Papa žali, što imade takovih svećenika i klerika, koji poslije svojega redjenja sa svojim ženama, u braku dakle, a i takovih, koji po izvanbračnom sramotnom općenju djecu radaju, i onda taj svoj zločin brane time, što je i svećenicima Staroga Zavjeta to bilo dozvoljeno. Papa opovrgava taj izgovor ovim riječima:

«Dicit mihi nunc, quisquis ille est sectator lib' d num: ... cur (Dominus) eos, quibus committentur sancta sanctorum praemonet dicens: Sancti estote, quia et ego sanctus sum Dominus Deus vester? (Ler. 20. 7. 1. Petr. 1. 16.) cur etiam procul a suis domibus, anno vicis suae, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possent carnale exercere commercium, ut conscientiae integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent.»

Ne vrijedi im taj izgovor, veli Papa, jer su i svećenici staroga zavjeta morali za vrijeme službe svoje u hramu stanovati odijeljeni od svoje obitelji, samo za to da čisti budu i da ni sa svojim ženama općiti ne mogu. Tako je bilo onda, ali međutim danas vrijedi Novi zakon i za to nastavlja Papa Siricije ovako:

«Unde et Dominus Jesus, cum nos suo illustrasset adventu, in Evangelio protestatur, quia legem venerit implere non solvere (Mat. 5, 17.). Et ideo Ecclesiae, cuius sponsus est, formam castitatis voluit splendore radiare, ut in die iudicij, cum rursus advenerit, sine macula et ruga (Eph. 5, 27) eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quarum sanctionum omnes sacerdotes atque levitae insolubili lege constringuntur, ut a die ordinationis nostrae, sobrietati ac pudicitiae et corda nostra mancipemus et corpora, dummodo per omnia Deo nostro in his, quae quotidie offerimus, sacrificiis placeamus, Qui autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt» (Rom. 8, 8.).

U novom zavjetu Gospod n hoće, da mu zaručnica njegova Crkva sjaji sjajem čistoće, da mu bude bez ljage i bez mane. I za to **sve nas svećenike i levite veže nerazrješivi zakon, da od dana našega redenja u trijeznosti i čistoći služimo i srcem svojim i tijelom**, samo da Bogu našem uzmognemo omiljeti prinoseći mu svaki dan svetu žrtvu.

I napokon završuje Papa opredjeljujući kazan za krivce. Za prošle već slučajeve krivci se kažnjavaju depozicijom i suspenzijom a divinus: «Ii vero, qui illiciti privilegij excusantone nuntur, ut sibi asserant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne usi sunt, Apostolicae Sedis auctoritate detectos nec unquam posse veneranda atrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscoenis cupiditatibus inhiant, privaverunt.» A za buduće slučajeve određuje Papa: «quilibet episcopus,

presbyter atque diaconus ... fuerit talis inventus. iam nunc sibi omnem per nos indulgentiae aditum intelligat observatum; quia ferro necesse est excidantur vulnera, quae fomentum non senserint disciplinam.»

Iz ovoga dokumenta razabiremo; da je već u IV. vijeku opstojao u Crkvi katoličkoj običajem uveden zakon, koji zakon nije tek Papa Siricij uveo nego ga zatekao, po kojem zakonu bili su klerici viših redova dužni uzdržavati se od općenja sa svojim ženama, ako su bili prije redenja već oženjeni, ako li su bili neženje, da su bili vezani zakonom celibata. Taj je zakon vezao biskupe, svećenike i diakone, i to od dana njihova redenja. Prekršaj ovoga zakona naziva se zločinom, teškim zločinom, za koji postoje najteže kazni crkvene, koje se sporeduju nožu, kojim se rane izrezuju, kad im nije pomogli topli oblozi crkvene discipline.

Još stariji dokument za celibat donosi Hardouin, a to je 33. kanon sabora u Elviri (Conc. Illiberitanum) god. ne 305. Taj kanon glasi: »Placuit in totum prohibere episcopis, presbyteris et diaconibus, vel omnibus clericis positus in ministerio, abstinere se a coniugibus suis et non generare filios: quicumque vero fecerit, ab honore clericatus, exterminetur« (Hard. Conc. I. 253.).

Tako je eto bilo već za prvih vijekova kršćanstva. Među klerike viših redova spadali su očito biskupi, svećenici i djakoni. Za hipodjakone je isti zakon vrijedio. To se vidi iz pomenutoga kanona 33. koncila u Elviri, premda ne tako izrazito, ali jasno i nedvoumno govori o hipodjakonima kanon 25. koncila u Kartazi god. 419. A Leon Papa I. god. 466. piše Anastasiju, solunskom biskupu, kako imade zabilježeno Gracijan u svojoj zbirci dekreta (c. I. D. XXXII.): »Omnium sacerdotum tam excellens est electio, ut haec, quae in aliis membris ecclesiae vacat a culpa, in illis tamen habeantur illicita. Nam quum extra clericorum ordinem constitutus nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, ut et qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares.«

U šestom vijeku za pape Crgura Vel postoji već općeniti zakon celibata u cijeloj zapadnoj Crkvi za biskupe, svećenike, djakone i poddjakone, koji zakon na ostale niže klerike nije nikada

bio protegnut. Ovaj zakon celibata bio je nebrojeno puta potvrđen ponovnim odredbama, kako su već prilike vremena iziskivale. Dakako bilo je vrijeme, kao n. pr. u 10. i 11. vijeku, kad se kler toga zakona nije držao, kad je crkvena disciplina popustila bila, ali za to Crkva nije popustila od strogosti one ustanove, tako te su pape Benedikto VIII. (1012.—1024.) na saboru u Paviji (1012. god.), Leon IX. (1049.—1054.) kako je zabilježeno u c. 14. D. XXXII. i Stjepan IX. (1057.—1058.) u c. 14. D. XXXI., Nikola II. (1058.—1061.), koji je dapače zabranio slušati onu mišu, koju je služio konkubinarac (v. d. c. 5. D. XXXII.), Aleksander II. (1061.—1072.) na saboru u Rimu (god. 1063.), kako se v. d. iz c. 6. D. XXXII. i c. 16. i 17. D. LXXXI., a osobito Grgur VII. (1073.—1085) i njegovi nasljednici morali ljuti bojak biti i ovu drevnu i svetu ustanovu neustrašivo i postojano braniti izdavajući stroge naredbe i podižući propalu disciplinu u tadanjem kleru. Dvasku upravo borbu vodio je papa Grgur VII. i trpio mnogo i u progonstvu umro, ali popustio nije. Od onoga vremena nema gotovo sabora, koji se ne bi ove ustanove taknuo, nju potvrdio i ukrijepio. Tako Lateranski I. (god. 1123.) za pape Kaliksta II. (1119.—1124.) u c. 8. D. XXVII., Lateranski II. (god. 1139.) za pape Inocenta II. (1130.—1143.). Papa Aleksandar III. (1159.—1181.) pošao je za korak dalje i odredio (cap. 1. X. de cler. conjug. 3. 3.) da i u ži klerici, ako se ožene, gube službu i povlastice duhovnoga stališa. U to su novi redovi sv. Franje i sv. Dominika mnogo tomu doprinijeli, da se je podigla disciplina u kleru. No ipak je papa Bonifac VIII. (1294.—1303.) dozvolio klericima od četiri niža stepena, da mogu uživati privilegia canonis et fori, makar bili oženjeni, ali uz pretpostavku da nose talar i touzuru (cap. un'c. VI. de cler. conjug. 3. 3.), što je potvrdio i sabor tridentski sess. XXIII. de Ref. c. 7. A što se viših redova tiče, to je sabor Tridentiski protiv novih napadaja i zahtjeva da se celibat ukme, izdao svoj kanon 9. u sjednici 24., koji glasi ovako: »Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos vel regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiastica vel voto; et oppositum nil aliud esse quam dammare matrimonium; posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum: anathema sit, cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari« (1. Cor. 10, 13.).

Ovaj kanon tridentskoga sabora jamči nam ne samo da je zakon celibata obvezatan za svećenike i redovnike, ne samo da je sv. red zapreka valjanoj ženidbi kao i svečani zavjeti redovnički, nego i to, da se onaj imade smatrati krivovjercem, koji bi učio i tvrdio, da pomenute osobe unatoč sv. redu i svečanim zavjetima mogu sklopiti valjanu ženidbu; i oni se imadu smatrati krivovjercima, koji bi učili i tvrdili, da zabranjivati i priječiti svećenicima i redovnicima ženidbu ne znači drugo van osuđivati brak; isto tako krivovjerec je i onaj, koji uči, da svatko može sklopiti brak, koji ne osjeća da ima dar čistoće, pa ma da je položio zavjet čistoće. Krivovjere je u prvoj i drugoj tački napereno je protv nauke katoličke Crkve, koju ona nauča, a ono trećoj se protivi i božanskoj objavi na pomenutom mjestu 1. Cor. 10, 13. Za to je smatrala Crkva i smatra one svećenike i redovnike, koji namjeravaju unatoč tomu sklopiti brak, bilo to pred civilnim forumom, ili živeći u konkubinatu kao u braku, ako ne pravim formalnim hereticima, a ono sigurno kao one, koji su osumnjičeni s krivojervstva.

Nije ni poslije sabora tridentskoga prestao protuvjerski i protucrkvjeni pokret za ženidbu svećenika. Papa Pijo IX. progovorio je u svojoj okružnici »Qui pluribus« od 9. Nov. 1846. i osudio krivu nauku, koja uči, da treba ukinuti celbat za svećenstvo. A napokon Papa Pijo X. u glasovitoj okružnici »Pascendi« od 7. Sept. 1907. spominje među ostalim bludnjama modernista i tu, da se imade dokinuti celbat. »Sunt demum, qui magistris protestantibus dicto libentissime audientis sacrom ipsum in sacerdotio coelibatum sublatum desiderant.«

Kao što je dakle Crkva katolička kroz ovo dvadeset vijekova upravo ljubomorno branila ovu svetu ustanovu ne štedeći ni mača, da njim posječe krivovjerstvo, tako će ona i u buduće ostati dosljedna i odbiti svaki pokušaj, pa došao on iz krugova klera ili lajkata, koji bude naperen protiv celibata. **Dr. Pazman.**

Recenzije.

Schlich - Polz: Pastirsko bogoslovlje. Njemačko sedamnaesto izdanje prevelj i priredili Stjepan Gjančić i Bogoljub Stržić. (XXII.—810 str.). Zagreb 1917. Cijena broš, 20 K.

Zadnjih se godina kod nas osobito teško osjećao nedostatak valjanog hrvatskog priručnika za pastirsko bogoslovlje. Št gljicevo je Pastirsko bogoslovlje već posve nesavremeno i zasta-